

landschappelijk inpassingsplan

Bewaarschuur H.J.J. Melissant | Achterweg 7 | Goudswaard

in opdracht van:

H.J.J. Melissant
Westdijk 1
3267 LV Goudswaard

in samenwerking met:

GeNie Consultancy
Gert-Jan Nieuwland

Burgemeester Zahnweg 51
3267 AB Goudswaard
T (06) 20 16 26 84

landschappelijk inpassingsplan bewaarschuur

H.J.J. Melissant

mei 2014

Ars Virens

BUREAU VOOR BUITENRUIMTE

postadres

Christinastraat 4

3264 XD Nw-Beijerland

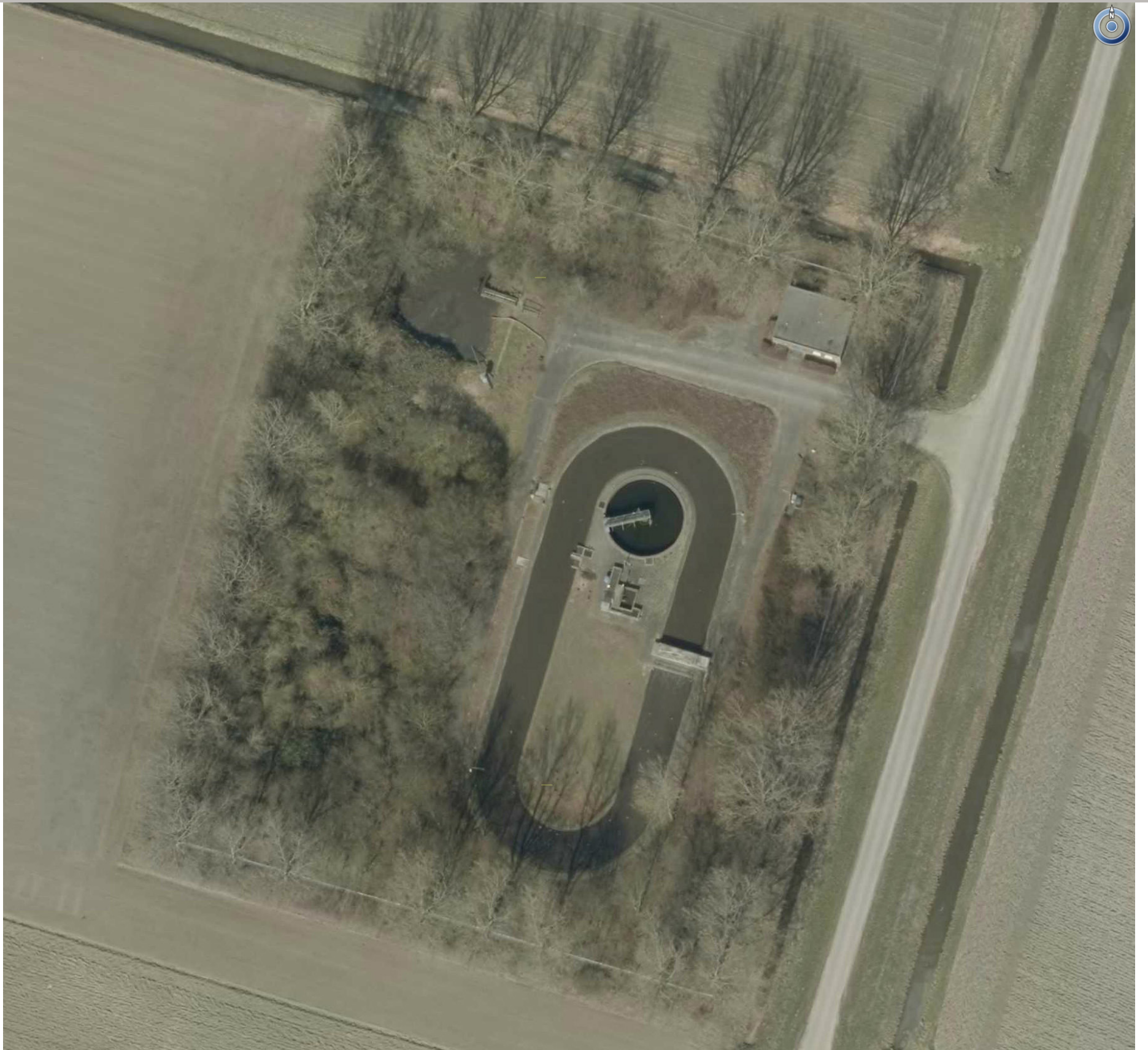
(06) 49 49 88 51

bezoekadres

L.J. Costerstraat 2

3261 LH Oud-Beijerland

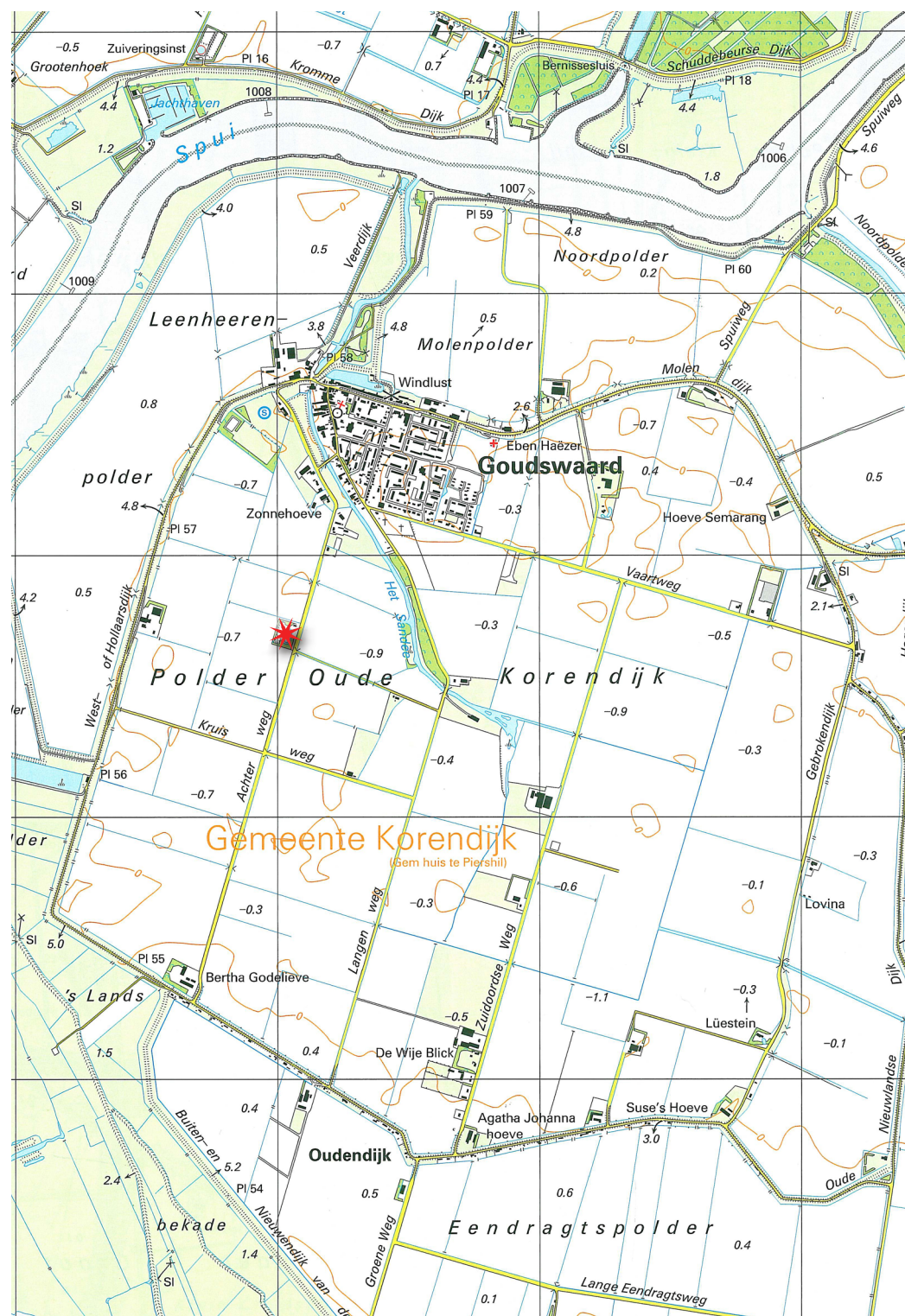
www.arsvirens.nl

Het landschappelijk inpassingsplan en ontwerp voor erfbeplanting voor een agrarische schuur aan de Achterweg 7a te Goudswaard betreft een beeldkwaliteitplan voor de landschappelijke inpassing van het bedrijfsgebouw. Aanleiding is de dijkverzwaring van de Westdijk, waar het akkerbouwbedrijf van de heer Melissant is gevestigd. Omdat een deel van de bebouwing hier moet wijken, is gezocht naar een locatie waar de bebouwing gecompenseerd kan worden. De nabij gelegen voormalige rioolwaterzuivering aan de Achterweg 7a is de locatie waar de compensatiebebouwing gerealiseerd zou moeten worden. In het onderhavige rapport wordt de nagestreefde beeldkwaliteit ten aanzien van groen, bebouwing en de relatie tussen beide, onderzocht. Het plan vormt een onderdeel van de procedure om een omgevingsvergunning te verkrijgen.

Leeswijzer

Het kader voor een landschappelijke inpassing is -uiteraard- het landschap. In het eerste hoofdstuk wordt dit kader geanalyseerd aan de hand van de geschiedenis en de verschijningsvorm van het landschap. Eveneens wordt onderzocht wat het beeld is van de streekeigen en van nature voorkomende beplanting. In het tweede hoofdstuk wordt de bestaande situatie op de planlocatie en de bestaande beplanting uitgewerkt. Het derde hoofdstuk bevat het ontwerp van de nieuwe bedrijfsbebouwing en wordt de gewenste beeldkwaliteit omschreven. Het vierde hoofdstuk geeft het ontwerp voor de landschappelijke inpassing weer, inclusief het beplantingsplan.

Topografische kaart schaal 1:25.000 . De ligging van de beoogde bouwlocatie is met een rode ster aangegeven.

Topografische kaart uit 1856. De ligging van de rioolwaterzuivering is met een rode ster aangegeven.

Versrijningsvorm van het landschap

Het landschap van het zuidwestelijk zeekleilandschap kenmerkt zich in het algemeen door de grote schaal. De onafzienbare polders vormen een open landschap, dat doorsneden wordt door krekken en dijken. De karakteristieke dijken vormen door de aanwezigheid van boombeplantingen en lintbebouwing, ruimtelijke geledingen in het landschap. De grote openheid van de polders wordt ingekaderd door dijken. Zeker in het geval van de polder Oud Korendijk is de ringvormige dijk een opvallende aanwezigheid in het landschap. De doorsnijding van de kreek Het Sandee is een markant lint in het landschap. Ruimtelijk gezien is deze doorsnijding interessant, omdat deze het landschap van polder Oud Korendijk min of meer opdeelt in twee gebieden. Ten westen van het kreekrestant heeft de polder een kleinschaligere versrijningsvorm dan aan de oostzijde, waar de polder veel weidser is.

Boerenerven vormen van oudsher massieve, groene eilanden in de open polders. Karakteristiek aan deze historische gebouwencomplexen is de landschappelijk inpassing door erfbeplanting. In rijen geplante bomen van de eerste grootte, veelal populieren, vormen een stevige en lommerrijke structuur, die de contouren van de boerderijkavel accentueren. Lagere bomen en bosplantsoenen van inheemse heesters en boomvormers vormen een beschuttende wand om het boerderijcomplex.

In het boek 'Beschrijving van den Hoekschen Waard' uit 1849 heeft de auteur, J.W. Regt., het toenmalige als volgt beschreven:

Het dorp is omgeven door hooge landerijen, welke meest tot bouwland zijn ingerigt en kostbare granen opleveren; men wil zelfs dat het naar de uitmuntende vruchtbaarheid van den grond, den naam van Koorndijk zoude verkregen hebben. Niet alleen de landerijen, maar

De open polder Oud Korendijk met links het landbouwbedrijf van dhr Melissant en rechts de rioolwaterzuivering.

De beoogde bouwlocatie ligt als een groen eiland in de polder, hier gezien vanaf de Westdijk ter hoogte van de Kruisweg.

Het huidige erf van dhr Melissant kenmerkt zich door een verscheidenheid aan erfbeplanting, die samenbindend werkt ten opzichte van de verschillende gebouwen en erf functies.

Landschapsstructuurkaart.

ook de aangename rij- en wandelwegen, geven hier eene groote bevalligheid, die vermeerderd wordt door de land- en watergezigten, welke zich uitstrekken over het geheele Land van Flakkee tot aan de stad Goedereede en Hellevoetsluis, en aan den anderen kant naar de Willemstad; doch de afgelegenheid dezer plaats noopt weinig reizigers, om hier een bezoek te komen afleggen.

Al is er door de loop der tijd en met name door de ruilverkaveling veel veranderd, de polder achter Goudswaard heeft een zekere bevalligheid behouden. De interessante verknoping van de haven en het Sandee met de Oudendijk, de Dorpsstraat en de Achterweg spelen hierin een belangrijke rol.

De al eerder genoemde eilanden van erfbeplanting, rondom Goudswaard in een betrekkelijk hoge dichtheid voorkomend, dragen wellicht nog het meest bij aan de beleving van het landschap. Op de historische kaart uit 1856 zijn veel zwarte stipjes langs wegen en watergangen te vinden: een aanduiding voor houtwallen of hout-singels. Langs de Kruisweg komt nog een relict van deze houtwallen voor.

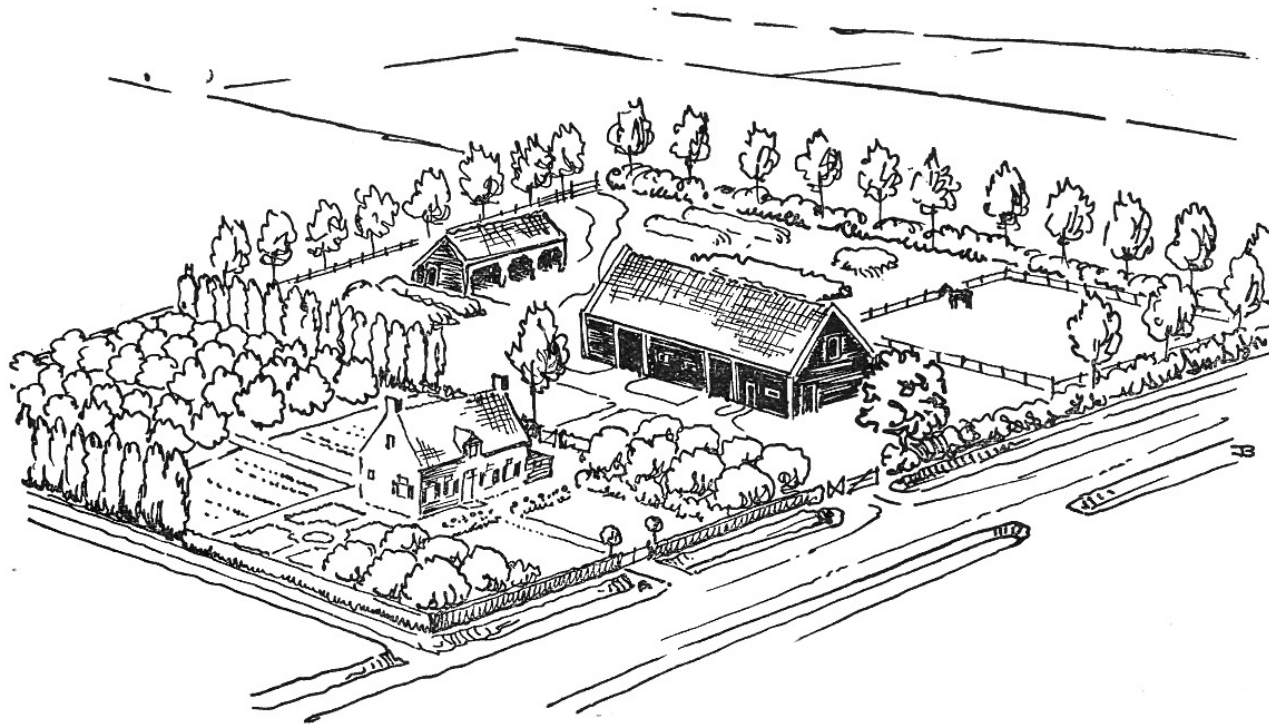
Functie van erfbeplanting

In deze paragraaf wordt ingezoomd op erfbeplanting. De beschuttende werking van erfbeplanting geldt ook in ecologisch opzicht. Voor allerlei zoogdieren, vogels en insecten vormt de erfbeplanting nestel- en schuilgelegenheid en foerageergebied.

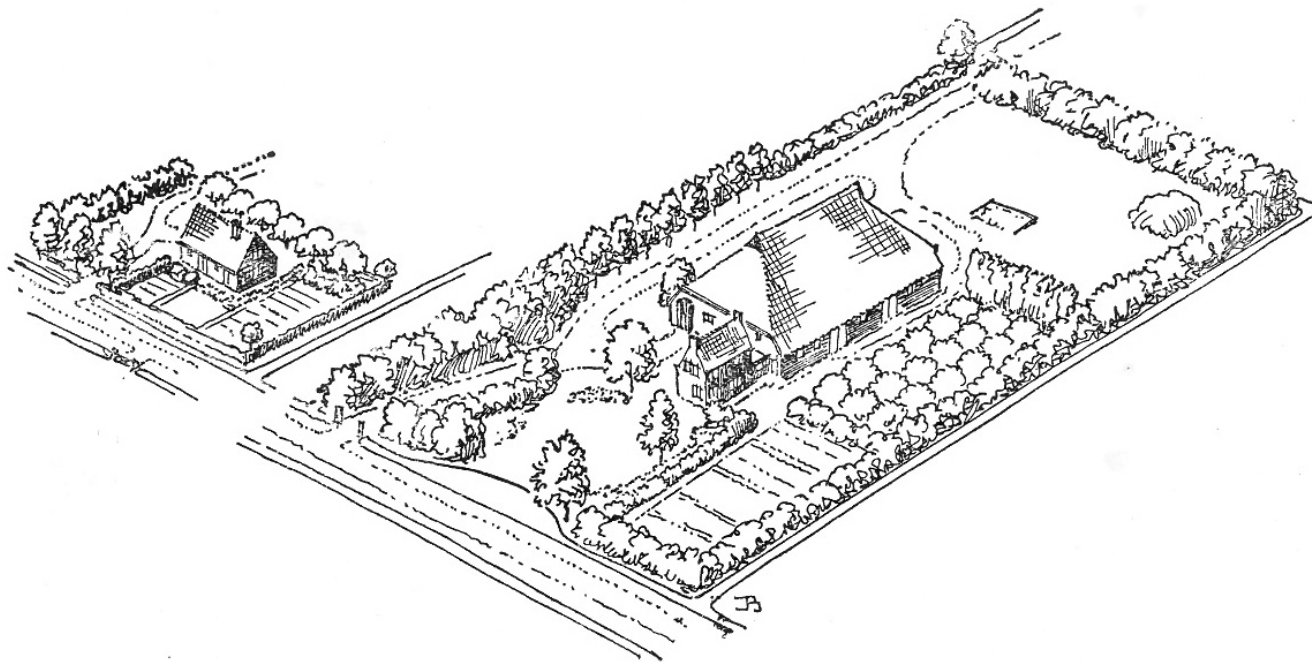
Erfbeplanting heeft daarnaast een niet te onderschatten esthetische functie. In elk seizoen hebben bomen en heesters hun beleving. Het uitlopen in frisse groentinten en de bloei in het voorjaar, het weelderige lommer in de zomer, de herfstkleuren, bessen en vruchten in

Topografische kaart uit 1920 waarop de hoekverdraaiing bij Goudswaard goed zichtbaar is..

'Het Zeeuwsche boerenerf' van J.T.P. Bijhouwer.

'Erven in het nieuw gewonnen land' van J.T.P. Bijhouwer.

het najaar en de ijle silhouetten in de winter.

Samengevat zijn de verschillende functies van erfbeplanting:

- begrenzing van ruimten binnen het erf
- het geven van luwte
- het geven van schaduw
- accentueren van de locatie van gebouwen
- afscherming en landschappelijke inpassing van gebouwen
- habitat voor flora en fauna
- landschaps- en erfverfraaiing.

Vorm van erfbeplanting

Het beeld van erfbeplanting is veelzijdig en divers. Een belangrijke rol is weggelegd voor bomen, vooral in de windsingel die het erf omgeeft. Binnen de windsingel komen bomen solitair voor, in groepen, of in geval van fruitbomen als boomgaard(je). De gesloten heester-

beplanting van de windsingel kent een diverse samenstelling van verschillende soorten. Binnen het erf komen hagen en solitaire heesters voor. Een mooie impressie levert het in 1943 verschenen boekje 'Nederlandsche Boerenerven' van Dr. Ir. J.T.P. Bijhouwer.

Een evenwichtig opgebouwde erfbeplanting bestaat uit verschillende beplantingsvormen. De goede voorbeelden van erfbeplantingen hebben met elkaar gemeen dat er sprake is van een balans tussen bouwmassa en beplantingsmassa. Hierbij geldt nadrukkelijk niet 'hoe meer beplanting, hoe beter'. Juist de afwisseling tussen openheid en geslotenheid, tussen dichte beplantingsstroken en subtiële doorkijkjes maken een goede erfbeplanting boeiend.

Potentieel Natuurlijke Vegetatie

In het vorige hoofdstuk is ingegaan op het karakteristieke landschap, het zuidwestelijk zeeleilandschap of recente zeeleipolder.

Luchtfoto uit 1952 van historische, streekeigen erfbeplanting, hier bij boerderij 'Altijd Zorg' aan Molendijk 90 in Goudswaard. Bron: Nederland-in-beeld.

De Kruisweg met rechts een relict van de vroeger veel voorkomende houtwallen.

Gemêleerde erfbepaling op het terrein van de rioolwaterzuivering.

De groene eilanden van erfbepaling met de beplanting langs het Sandee vormen de massa in de openheid van het landschap.

Ten oosten van het Sandee heeft de polder Oud Korendijk een minder introvert karakter, mede door de enorme weidsheid.

De Achterweg, gezien vanaf de Westdijk. De hoekverdraaiing in het landschap is te zien aan de hand van de locatie van het plangebied (gemarkeerd met rode pijl).

Bij deze fysisch geografische regio hoort een karakteristieke, voor dit landschapstype kenmerkende vegetatie.

Een Potentieel Natuurlijke Vegetatie (PNV) is een type vegetatie die op langere termijn, in het climaxstadium van een successiereeks, zou kunnen ontstaan zonder menselijk toedoen.

De PNV's die in Nederland voorkomen zijn geclassificeerd door S. van der Werf. Voor het plangebied sprake van Droog Essen-lepenbos.

Dit Droog Essen-lepenbos is het belangrijkste bostype in het rivier- en zeeleigebied. Het bostype maakt, dankzij goede bodemeigenschappen en een groot voedingstoffenaanbod, een weelderige indruk. Weinig bostypen in Nederland kunnen zoveel verschillende soorten bomen en struiken herbergen.

De boomlaag bevat vooral veldiep (*Ulmus minor*) en gewone es (*Fraxinus excelsior*). Daarnaast doen zich de volgende soorten voor: zoete kers (*Prunus avium*), gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*), schietwilg (*Salix alba*) en zomereik (*Quercus robur*). Daarnaast komen ook zomerlinde (*Tilia platyphyllos* [sporadisch]), Noorse esdoorn (*Acer platanoides* [verwilderd]) en witte paardekastanje (*Aesculus hippocastanum* [verwilderd]) voor.

De heesterlaag bevat veel eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*) en ook wel tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*). Daarnaast sleedoorn (*Prunus spinosa*), Spaanse aak (*Acer campestre*), gewone vlier (*Sambucus nigra*) en hazelaar (*Corylus avellana*). Verder wilde kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*), hondsroos (*Rosa canina*), rode kornoelje (*Cornus sanguinea*), vogelkers (*Prunus padus*), Lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), dauwbraam (*Rubus caesius*) en soms wegedoorn (*Rhamnus cathartica*).

Streekeigen beplanting

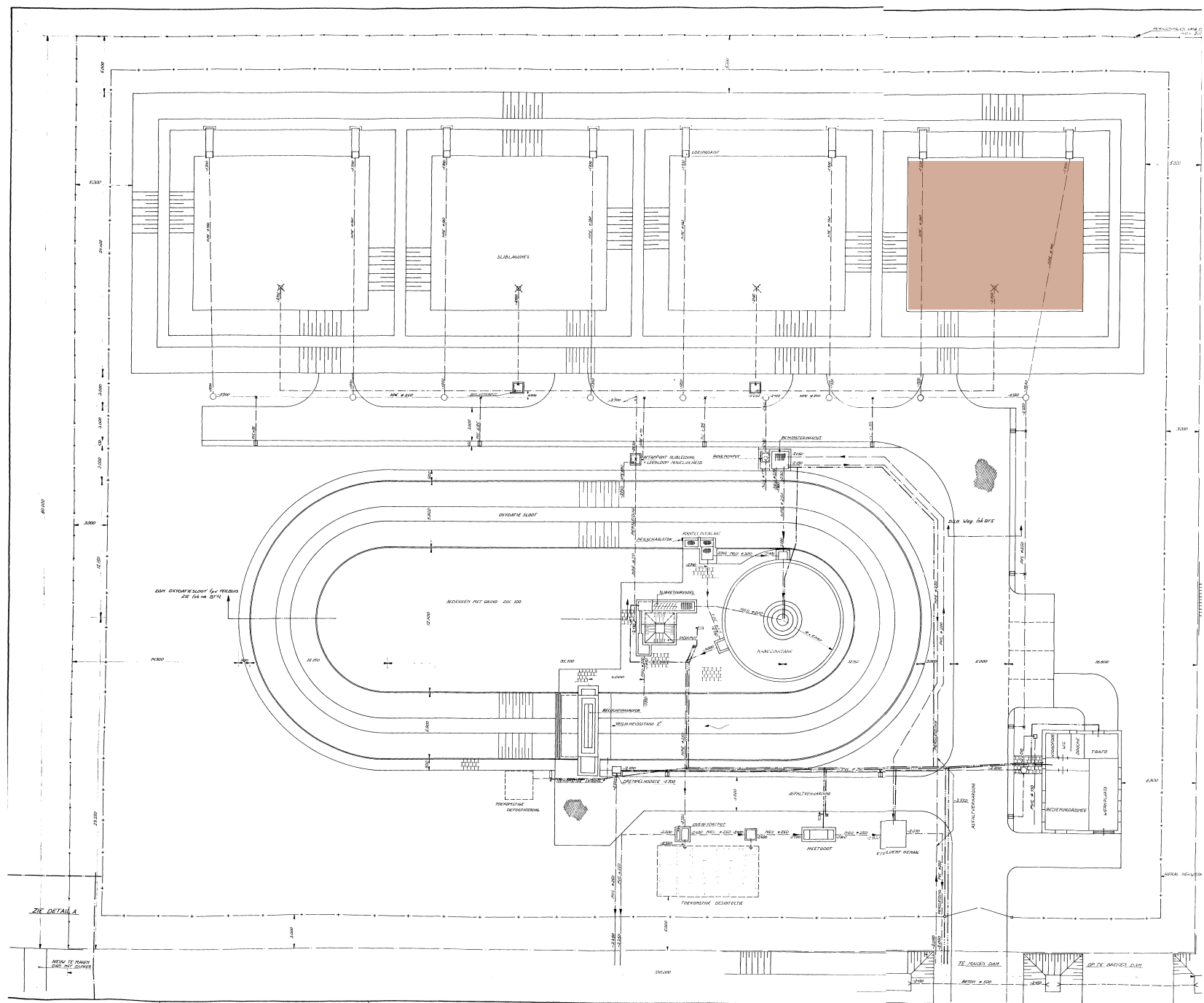
De van oudsher in de streek voorkomende en thuishorende beplanting is cultuurhistorisch bepaald en draagt de naam 'streekeigen beplanting'. Behalve alle soorten uit de Potentieel Natuurlijke Vegetatie betreffen het ook meer cultureel soorten en PNV-soorten uit ander fysisch geografische regio's, zoals gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*), grauwe abeel (*Populus canescens*), ruwe berk (*Betula pendula*), tamme kastanje (*Castanea sativa*), gewone beuk (*Fagus sylvatica*), ratelpopulier (*Populus tremula*), Canadese populier (*Populus canadensis*), zoete kers (*Prunus avium*), valse acacia (*Robinia pseudoacacia*), hulst (*Ilex aquifolium*), wilde liguster (*Ligustrum vulgare*) en geoorde wilg (*Salix aurita*).

Naast deze inheemse soorten zijn ook de nutsbomen okkernoot (*Juglans regia*), zwarte walnoot (*Juglans nigra*), kweepeer (*Cydonia oblonga*) en mispel (*Mespilus germanica*) waardevolle soorten in een erfbeplanting.

randvoorwaarden beplanting

Vanuit deze algemene kaders kunnen de volgende randvoorwaarden worden geformuleerd voor de toepassing van erfbeplanting.

1. Er wordt uitsluitend streekeigen beplanting toegepast.
2. Gelet op biodiversiteit worden diverse soorten toegepast.
3. Om een gemêleerd beeld te verkrijgen worden verschillende vormen erfbeplanting toegepast.
4. Om variëteit in hoogte te verkrijgen worden tenminste heesterbegroeiingen en bomen van de eerste grootte toegepast.
5. De massa van de erfbeplanting moet zich verhouden tot de bebouwingsmassa.
6. De erfbeplanting moet de uitstraling van groeneiland in polder versterken.

Ontwerptekening van het zuiveringsterrein uit 1979. De nabezinktank is in werkelijkheid groter. Alleen de bruin gemarkeerde lagune is nog in bedrijf.

Vanuit de polder bezien is de beoogde bouwlocatie een groen eiland in de polder. In dit hoofdstuk wordt de bestaande groenkwaliteit nader onderzocht en wordt de opbouw van het terrein nader geïnventariseerd.

Waterzuiveringsterrein

In 1979 is het waterzuiveringsterrein aangelegd, bestaande uit een beluchtingscircuit, een nabezinkbassin, vier lagunes of slibvelden en een kantoortje. Rondom het terrein is een houtsingel van populieren en diverse heesters aangeplant.

Door de aanleg van een persleiding naar Hellevoetsluis wordt het verouderde terrein overbodig, zodat het binnenkort zal worden ontmanteld. Van de vier door grondwallen omgeven lagunes is er momenteel nog één in gebruik. De drie andere lagunes zijn verwilderd met vlieren, esdoorns, kornoeljes en bramen.

Aanwezige beplanting

De oorspronkelijke beplanting bestaat uit een heesterlaag van voornamelijk rode kornoelje (*Cornus sanguinea*), hazelnoot (*Corylus avellana*) en enkele ligusters (*Ligustrum vulgare*). Deze beplanting vormt een groene schil om het terrein. In deze heesterlaag is een rij Canadese populieren (*Populus canadensis* 'Robusta') toegepast. Op het terrein komen verder vakken van rotsmispel (*Cotoneaster suecicus*) en ruw gras voor.

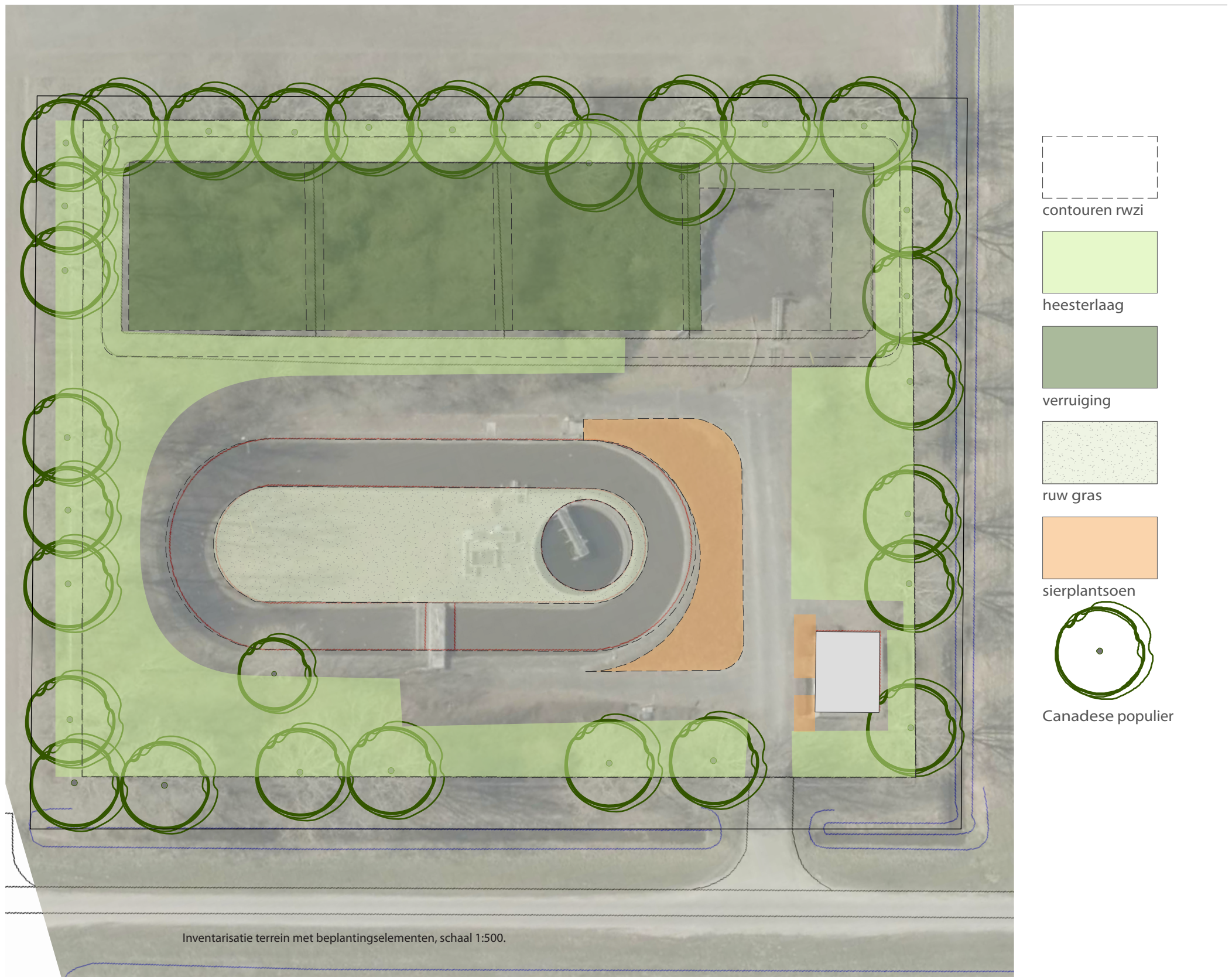
De authentieke beplanting is zeer minimaal onderhouden. Alleen langs de buitenranden en grenzend aan verharding is randsnoei toegepast bij de heesters, waardoor deze als een massief blok groen ogen.

Hoog opgeschoten heesters langs de oorspronkelijke lagunes.

Drie van de vier lagunes zijn volledig overwoekerd door ruigte.

Inventarisatie terrein met beplantingselementen, schaal 1:500.

De drie niet meer in gebruik zijnde lagunes zijn volledig overwoekerd door bramenruigte en struweel van overwegend vlieren, kornoeljes en gewone esdoorn.

Kwaliteit

De 31 Canadese populieren hebben een leeftijd van 35 jaar. De bomen verkeren in een redelijke tot goede conditie. Bij enkele exemplaren is twijgsterfte in de toppen gesignaleerd, hetgeen een indicator is voor een verminderde vitaliteit. De veiligheid en stabiliteit van de bomen is niet nader onderzocht. Een VTA-controle kan aanvullende informatie opleveren.

Door de soort- en houteigenschappen hebben populieren van deze leeftijd een verhoogde kans op uitbrekende takken. Gelet op de beginnende uitbuiging van enkele gesteltakken buiten de kroon, is de kans op uitbrekende takken zeer reëel. Geadviseerd wordt om in het kader van de vernieuwing van het terrein de bomen te vervangen.

De heesterlaag verkeert in een goede conditie. Als gevolg van achterstallig onderhoud is er sprake van opschot en zijn veel heesters ontwikkeld tot hoge struiken waar vooral aan de buitenzijde zich de bladmassa bevindt.

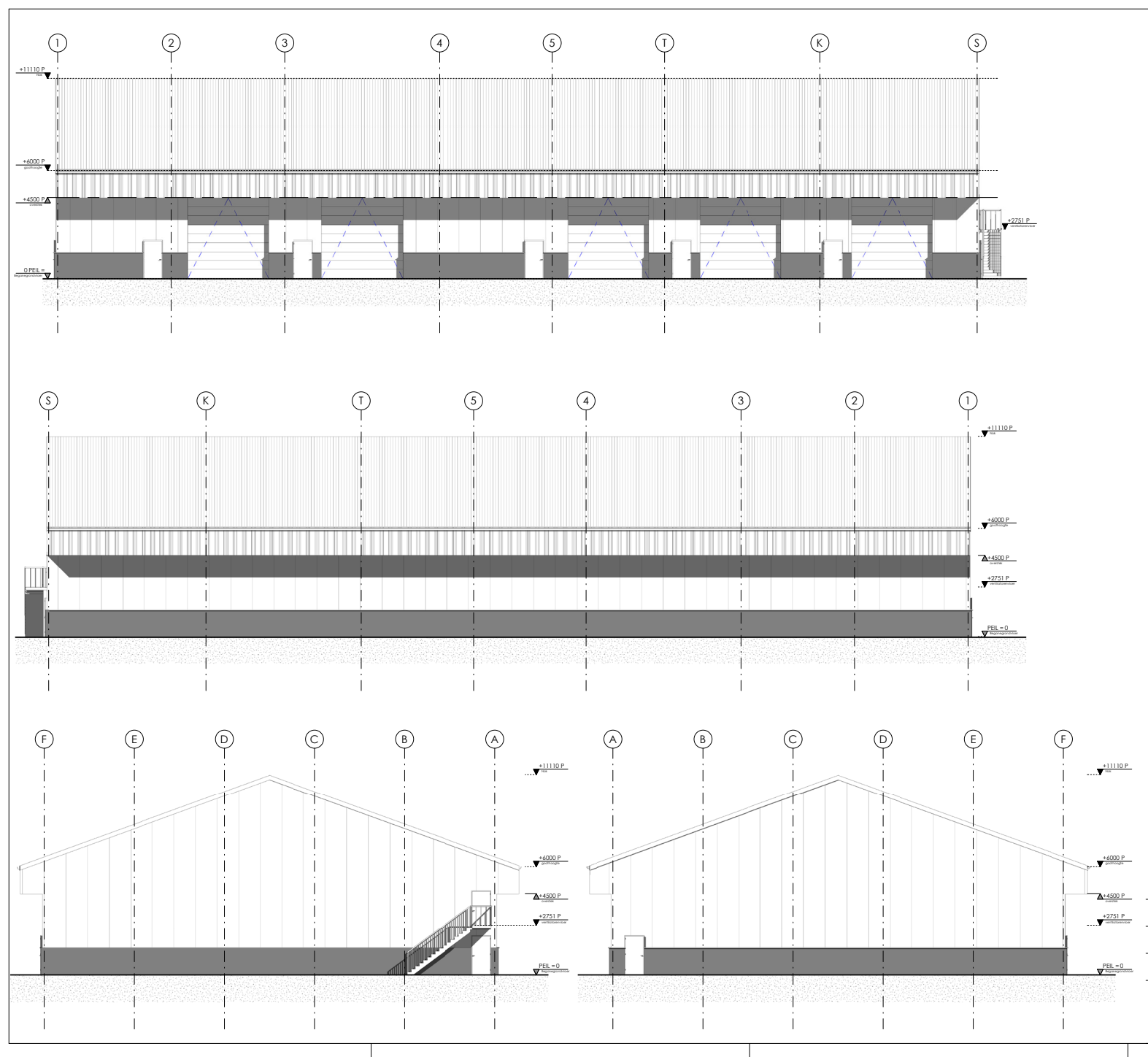
De opgeschoten struwelen in de voormalige lagunes hebben geen esthetische waarde en hebben vanuit het oogpunt van erfbeplanting geen bijzondere waarden anders dan ecologische.

Afstervende twijgtoppen en beginnend uitbuigende gesteltakken bij de populieren.

Ruigte in de voormalige lagunes.

Aanzichten van de bewaarschuur. Bron: Bouwbedrijf Vrolijk b.v.

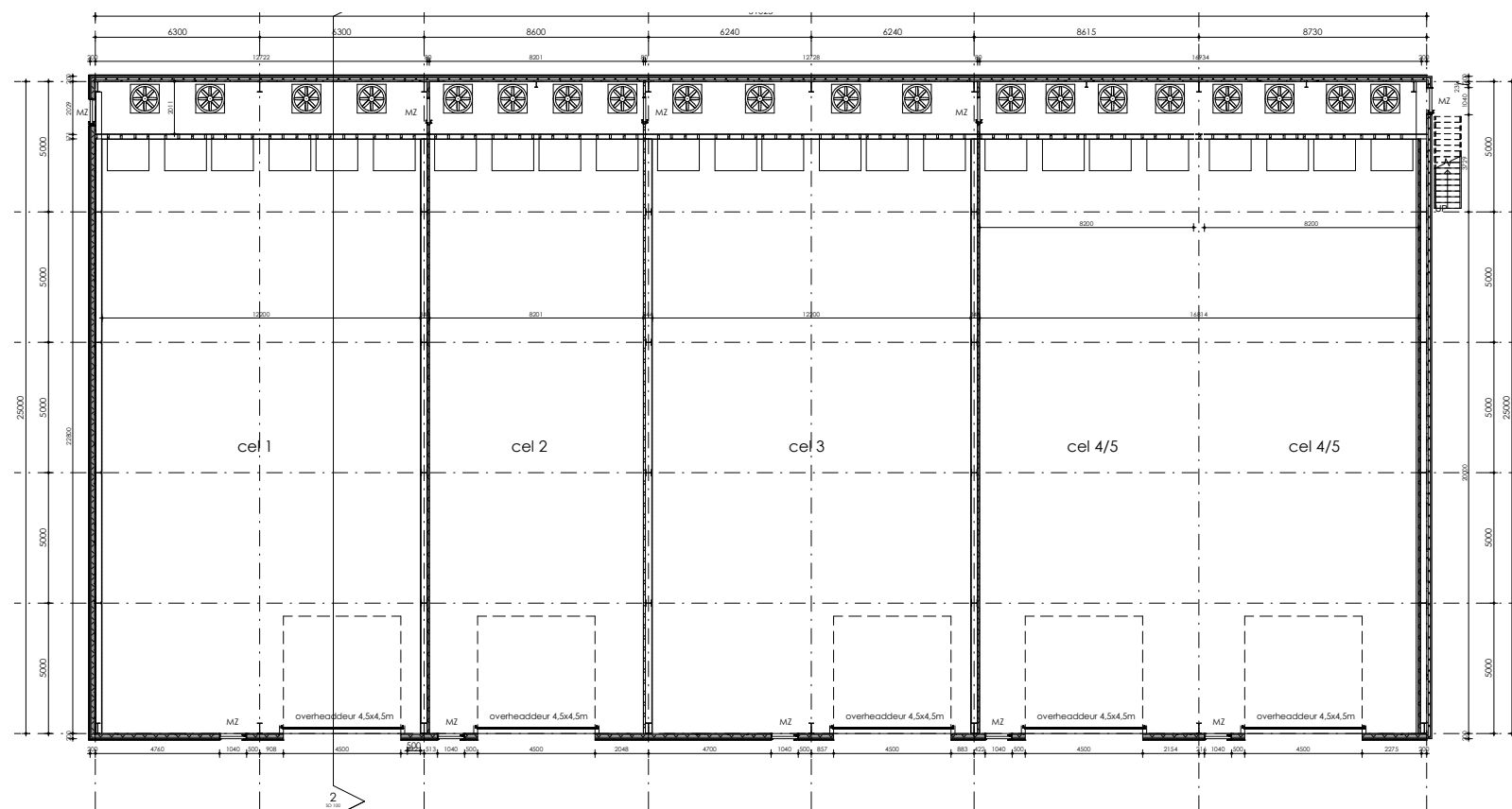
Ontwerp

Door Bouwbedrijf Vrolijk b.v. is een ontwerp gemaakt voor de bewaarschuur. Plattegrond, aanzichten en een impressie zijn - schaalloos - weergegeven.

De loods bestaat uit een stenen borstwering van 150 cm, waarop geprefabriceerde wandpanelen zijn aangebracht. De dakrand is voorzien overkragende overstek.

Visualisatie van de bewaarschuur. Bron: Bouwbedrijf Vrolijk b.v.

Ontwerp plattegrond van de bewaarschuur. Bron: Bouwbedrijf Vrolijk b.v.

Referentie Van Iperen Westmaas: een moderne loods in streekeigen kleurstelling. Bron: RoosRos Architecten.

Referentie bezoekerscentrum Hoeksche Waards Landschap in Numansdorp: eigentijds gebouw in streekeigen kleurstelling. Bron: RoosRos Architecten.

Nieuwe melkstal Klein Oldenaller in Putten in streekeigen materialen, naar een ontwerp van DLV Bouw- en adviesbureau.

Referentie gemeentewerf Binnenmaas: een moderne loods in streekeigen kleurstelling met een vegetatiedak van sedum. Bron: RoosRos Architecten.

Beeldkwaliteit

De schuur is ontworpen als een moderne, functiegerichte loods, die door de vorm van het bouwvolume geen affiniteit heeft met het authentieke, streekeigen schuurtype. Hiernaast zijn twee referentieafbeeldingen opgenomen van streekeien schuurtypes, beide in de directe omgeving van het plangebied.

Ondanks het afwijkende bouwvolume is het goed mogelijk om door gebruik van streekeigen materialen en/of kleuren de loods zorgvuldig aan te laten sluiten op het landschap.

De hier getoonde referenties verwijzen naar de authentieke, gepotdekselde en geteerde schuren. Het bezoekerscentrum van het Hoeksche Waards Landschap heeft een dakbedekking die refereert aan de oranje, gebakken dakpannen.

Aan de hand van de referenties en de authentieke schuren is een aantal randvoorwaarden opgesteld, waar de loods aan moet voldoen ten behoeve van een goede beeldkwaliteit.

randvoorwaarden

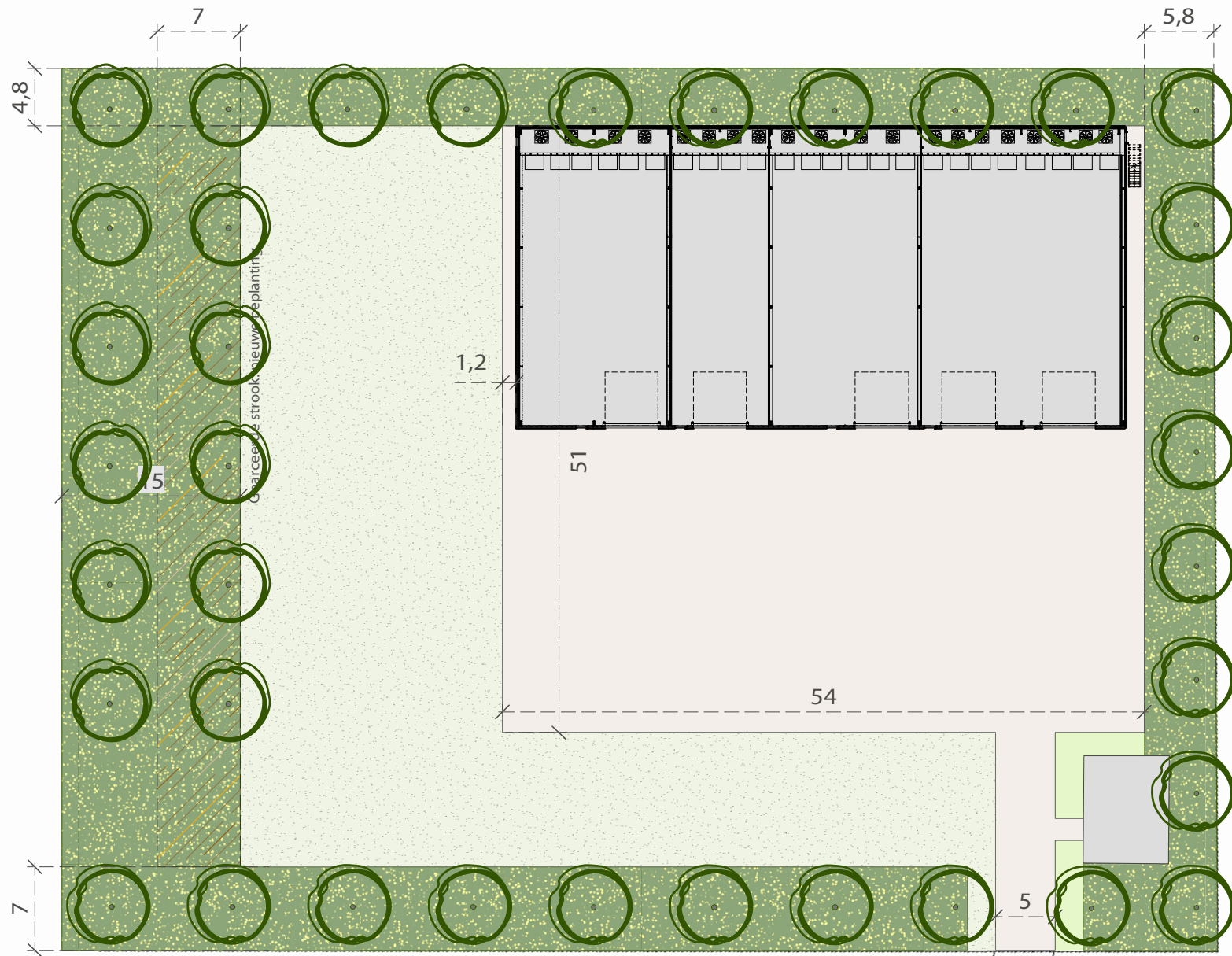
1. stenen borstwering in donker roodbruin genuanceerd.
2. wandpanelen in antraciet of zwart.
3. accenten, zoals deurlijsten en raamkozijnen in wit.
4. dak antraciet of zwart, overeenkomstig wanden.
5. optioneel is de toepassing van een vegetatiedak.

Bertha Godelieve Hoeve in Goudswaard (1967). Bron: Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

Authentieke kleurstelling bij de schuur op het erf van dhr. Melissant.

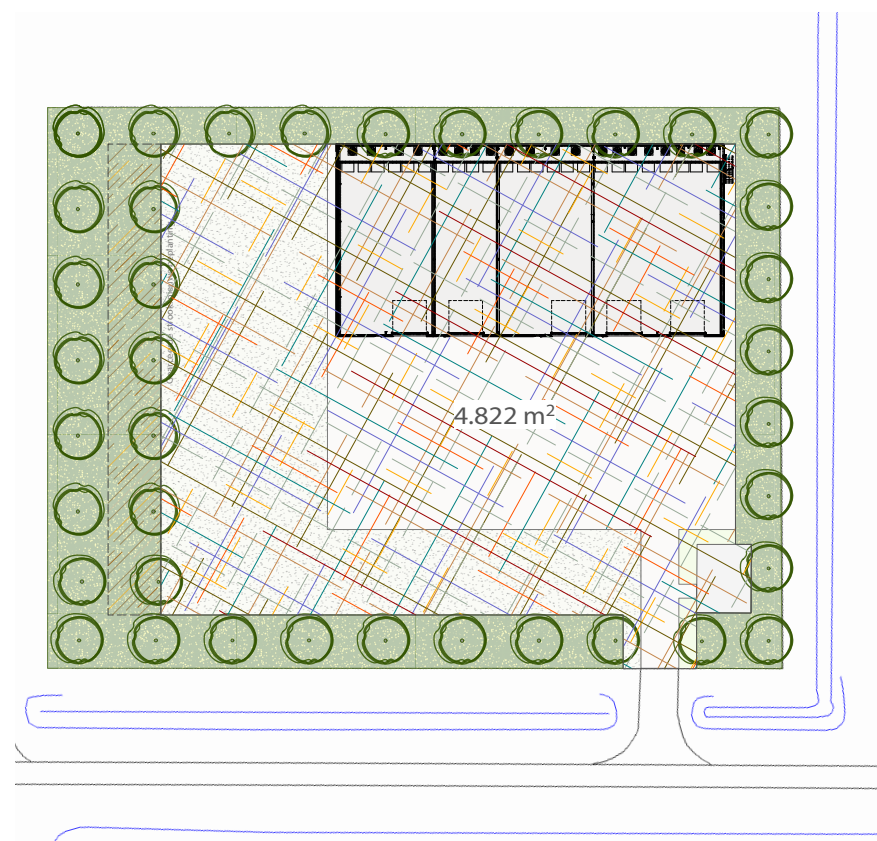
Plankaart schaal 1: 500.

De karakteristieke blokvorm van de kavel is als uitgangspunt genomen in het ontwerp. Het huidige kantoortje van de waterzuivering blijft gehandhaafd in de nieuwe situatie.

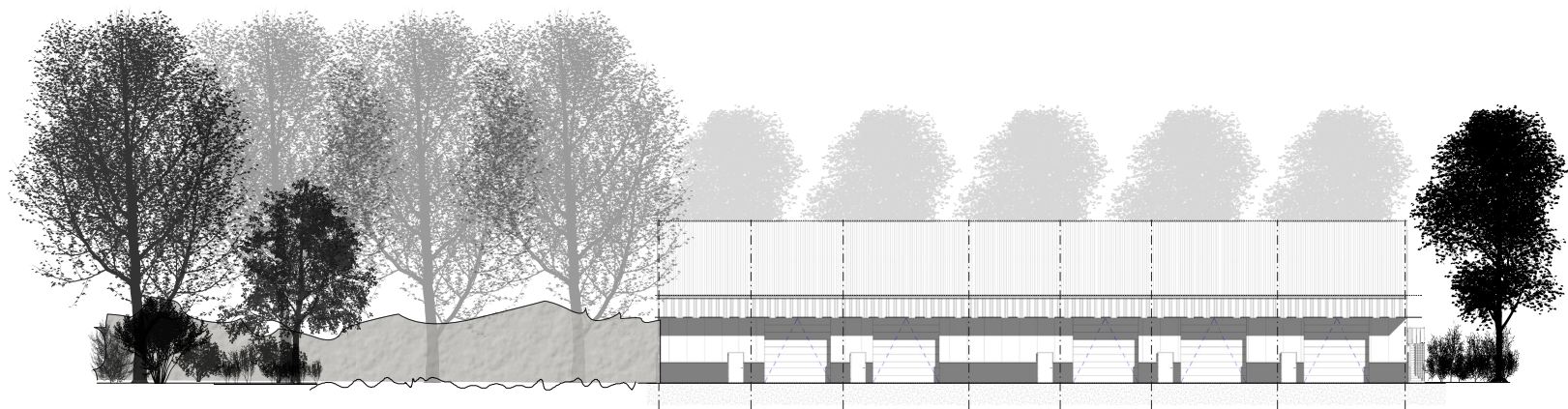
De loods is gepositioneerd in de noordwestelijke hoek. Een royaal erf voor de loods voorziet in de mogelijkheid van (bieten)opslag. Het totale bebouwingsvlak bedraagt 4.822 m², zodat voorzien wordt in de mogelijkheid van een latere uitbreiding.

Het erf met de bestaande bebouwing wordt orthogonaal omkaderd door een groene zoom van heesters. In deze beplantingsstroken wordt een rij bomen van de eerste grootte opgenomen.

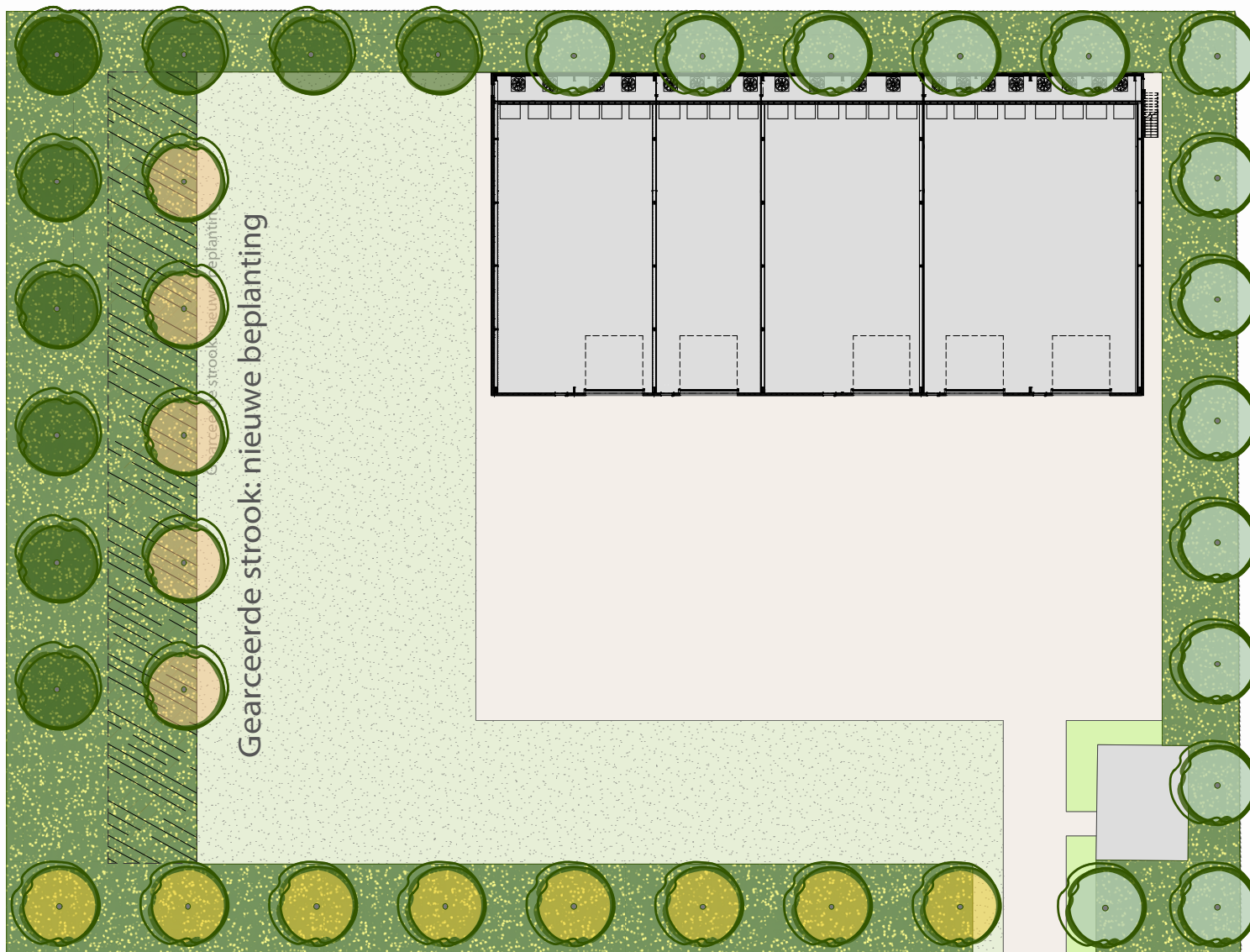
Bestaande beplanting kan zoveel mogelijk gehandhaafd worden. De bestaande heesterlaag wordt uitgedund. Kornoeljes en ligusters worden kortgezet, evenals opschot zoals vlieren en esdoorns. De hazelaars blijven zoveel mogelijk gehandhaafd. De bestaande populieren maken plaats voor een nieuwe boomstructuur, die voor het overgrote deel uit duurzamere soorten bestaat.

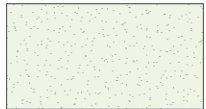

Het bebouwingsvlak bedraagt 4.822 m², schaal 1: 1000.

Voorraanzicht schaal 1: 500.

- *Populus canadensis*
'Hees'
- *Ulmus platyphyllos*
- *Juglans regia*
- *Ulmus laevis*
- ruw gras
- bestaande heesterlaag uitdunnen en aanvullen

Beplantingsplan schaal 1: 1500.

Beplantingsplan

BOMEN

In het beplantingsplan hebben de bomen de grootste ruimtelijke impact. De zorgvuldig geselecteerde soorten zijn hieronder toegelicht.

1 Populus x canadensis 'Hees'

Deze sterke en snel groeiende populier heeft een breed eironde kroon, waarvan de takken op latere leeftijd subtiel uitzakken. Het jonge blad verschijnt vrij laat, dus weinig kans op vorstschade. Verder is deze populier zeer goed bestend tegen roest, kanker en bladvlekkenziekte. Ook de windbestendigheid is goed.

2 Tilia platyphyllos

De sterke en snel groeiende zomerlinde is een van nature voorkomende soort. Door de licht behaarde bladeren is de boom weinig gevoelig voor luis. Voor insecten zijn de talrijke bloemen een belangrijke bron van nectar.

4 Juglans regia

De okkernoot of walnoot is een langzaam groeiende, middelgrote boom tot 20 m hoog, met een brede kroon. De geurige bladeren en het lichtgroene maken de walnoot tot een aantrekkelijke verschijning.

HEESTERS

Voor het overgrote deel kan de bestaande heesterlaag, al dan niet kortgezet, gehandhaafd worden. Op sommige plaatsen is het nodig om de heesterlaag aan te vullen. Voor deze aanvulling is gekozen voor soorten uit het droog essen-iepenbos, aangevuld met de half-wintergroene wilde liguster, om ook in de winter een gesloten beeld te verkrijgen. De beplanting wordt gemengd in groepen van drie, volgens de onderstaande samenstelling:

Acer campestre	20%
Ligustrum vulgare	20%
Euonymus europaeus	15%
Crataegus laevigata	20%
Sorbus aucuparia	15%
Rosa rugosa	10%

Bronnen

- J.W. Regt; Beschrijving van den Hoekschen Waard; Zwijndrecht, 1849.
- Dr.Ir. J.T.P. Bijhouwer; Nederlandsche boerenerven; Amsterdam, 1943.
- S. Barends e.a.; Het Nederlandse landschap, een historisch-geografische benadering, Utrecht 1997.
- Ton de Haan, Ed Asscherman e.a.; Bouwen aan Boerderijen, ideeënboek voor herstel en vernieuwing van oude boerderijen; Zutphen, 2003.
- ANWB; Topografische Atlas van Nederland; schaal 1:25.000; Den Haag, 2004.

Herkomst historische kaarten:

- www.watwaswaar.nl

Ars Vivens

BUREAU VOOR BUITENRUIMTE